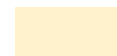

GOD BEBYGGD MILJÖ									
Insatsområde och åtgärder	Huvudaktör	Medaktör	Vad ska följas upp?	Åtagandelista					
Översiktsplanering och detaljplanering				2017	2018	2019	2020	Löpande	Kommentar
<p>1. Synliggöra miljömålen i planbesked. Framtagande av en kommunal rutin fram för hur man ska beakta miljömålen i planbesked. Det är viktigt att värdera planförslagens påverkan på miljömålen tidigt i planprocessen.</p>	Kommunen	Länsstyrelsen	Att beslutsunderlag som förhåller sig till miljömålen tas fram i samband med planbesked.						
<p>2. Revidera checklista för fysisk planering. Checklistan ska vara ett stöd till planerare i arbetet med att integrera miljömålen i den fysiska planeringen.</p>	Länsstyrelsen		Att checklistan har reviderats.						
<p>3. Synliggöra översiktsplanens konsekvenser utifrån ett miljömålsperspektiv. Preciseringarna för miljömålen God bebyggd miljö, Frisk luft och andra relevanta miljömål speglas tydligt i varje relevant avsnitt av översiktsplanen.</p>	Kommunen	Länsstyrelsen	Att översiktsplanen i varje relevant avsnitt beskriver påverkan på miljömålen.						
<p>4. Planera lokaler för handel så att de är tillgängliga för gång-, cykel och kollektivtrafik.</p>	Kommunen	Länsstyrelsen	Att lokaler för handel har placerats på ett sätt som gör dem tillgängliga för gång-cykel och kollektivtrafik.						
<p>5. Redovisa områden för produktionsanläggningar av förnybar energi i översiktsplanen. Åtgärden innebär att såväl befintliga som planerade områden för exempelvis vind, sol, biomassa inklusive organiskt avfall finns med i översiktsplanen.</p>	Kommunen	Länsstyrelsen	Att infrastruktur för förnyelsebara drivmedel finns redovisat i översiktsplanen.						
<p>6. Redovisa infrastruktur för förnyelsebara drivmedel i översiktsplanen. Koppling till Hållbara transporter & Smart energi, insatsområde Infrastruktur för förnybara drivmedel.</p>	Kommunen	Länsstyrelsen	Att redovisning av distributionssystem relaterat till lokalisering av bebyggelsen finns.						
<p>7. Undersök var det är lämpligt att utveckla distributionssystem för fjärrvärme och fjärrkyla vid lokalisering av utvecklingsområden.</p>	Kommunen	Länsstyrelsen	Att "energiflaskhalsar" redovisas i översiktsplanen.						
<p>8. Redovisa industrier med potential för leverans av restvärme i översiktsplanen. Koppling till Hållbara transporter & Smart energi, insatsområde Nyttja överskottsvärme.</p>	Kommunen	Länsstyrelsen	Att man har redovisat industrier som har potential för leverans av restvärme i översiktsplanen.						
<p>9. Redovisa flaskhalsar i el- och värmenätet. Åtgärden genomförs i utpekade utbyggnadsområden och områden för förnyelsebar energiproduktion.</p>	Kommunen	Länsstyrelsen	Att man har redovisat flaskhalsar i el- och värmenätet.						
<p>10. Redovisa karta i översiktsplaneringen över när- och fjärrvärmenät tillsammans med industrier som har restvärmepotential. Kartan bör utformas i samarbete med krisberedskap och redovisas i en skala som de bedömer lämplig utifrån risk och säkerhet. Koppling till Hållbara transporter & Smart energi, insatsområde Nyttja överskottsvärme.</p>	Kommunen	Länsstyrelsen	Att karta redovisas i kommunens översiktsplan, samt på webbsida i väntan på revidering av översiktsplan.						
Främja gång, cykel- och kollektivtrafik									
<p>1. Samordna ny bebyggelse med kollektivtrafikstråk. Genomförs i översiktsplaneringen för att minska behovet av biltrafik.</p>	Kommunen	Länsstyrelsen	Om det skett en samordning av ny bebyggelse med kollektivtrafikstråk i översiktsplanen.						
<p>2. Anordna ett seminarium om hur man i planeringen gör gång, cykel- och kollektivtrafiken till en utgångspunkt istället för bilismen.</p>	Kommunen	Länsstyrelsen Region Blekinge Blekingetrafiken	Genomförande av seminarium.						

<p>3. Införa mål om att man i detaljplaneringen prioriterar trygga och attraktiva gång- och cykelvägar framför bilvägar.</p>	Kommunen	Länsstyrelsen	Om mål införts.
<p>4. Ta fram en strategi för att utveckla cykeltrafiken i kommunen. I strategin bör man planera för ett sammanlänkat cykelvägssystem och så kallade cykelmotorvägar för att främja snabb framkomlighet på cykel, lätta och smidiga byten till andra färdmedel och ökat användande av elcyklar.</p>	Kommunen	Länsstyrelsen	Att en cykelstrategi tagits fram.
<p>5. Utbyggnad av cykelbanor. Syftet är att skapa ett reseflöde som gör bilen överflödigt och staden mer attraktiv.</p>	Kommunen	Länsstyrelsen	Antal kilometer nyanlagd cykelbana.
<p>6. Bygg parkering för cykel och bil i anslutning till knutpunkter för kollektivtrafik. Första steget är att identifiera hållplatser med många på- och avstigande resenärer från buss, tåg och båt där det finns behov av ökad parkering.</p>	Region Blekinge	Länsstyrelsen Kommunen	Om utredning/identifiering genomförts. Hur stor andel av planerad utbyggnad som genomförts.
<p>7. Ta fram en aktuell parkeringsnorm utifrån miljöhänsyn. Parkeringsnormen anger antal bil- och cykelplatser per lägenhet, per anställd, eller per kvadratmeter byggnadsyta vid ny- eller ombyggnation.</p>	Kommunen	Länsstyrelsen	Att parkeringsnormen är uppdaterad med hänsyn till miljön.
<p>8. Införa parkeringspolicy. Parkeringspolicyn bör främja användning av kollektivtrafik framför personbil.</p>	Kommunen	Länsstyrelsen	Att parkeringspolicy införts och följs.
Kommunala kulturmiljöprogram			
<p>1. Ta fram kommunala kulturmiljöprogram. De kommunala programmen utgör underlag för den fysiska planeringen. Programmet bör innehålla strategier och förhållningssätt till hur kulturvärdena ska tillvaratas och utvecklas. Möjlighet finns att ansöka om finansiering hos Länsstyrelsen.</p>	Kommunen	Länsstyrelsen	Att kommunerna har uppdaterade och politiskt antagna kulturmiljöprogram för hela eller delar av kommunen
Ekosystemtjänster			
<p>1. Höja kunskapsnivån om ekosystemtjänster.</p>	Länsstyrelsen	Kommunen	Att Länsstyrelsen har genomfört minst ett utbildningstillfälle.
<p>2. Beakta ekosystemtjänster i den fysiska planeringen.</p>	Kommunen	Länsstyrelsen	Att detaljplaner och översiktsplaner utformas med hänsyn till ekosystemtjänster.
<p>3. Främja ekosystemtjänster vid omhändertagande av dagvatten. Öppna dagvattenanläggningar kan bidra till flera ekosystemtjänster såsom ökad biologisk mångfald, estetiska värden, grundvattenbildning, utjämning av vattenflöde och rening av förorenat vatten. Koppling till Friskt vatten, insatsområde Vatten och avlopp (åtgärd 2).</p>	Kommunen	Länsstyrelsen	Att samtliga kommuner tagit fram och antagit en dagvattenplan, i vilken ekosystemtjänster uppmärksammas och främjas.
Grön infrastruktur - fysisk planering Koppling till Biologisk mångfald, insatsområde Grön infrastruktur - Biologisk mångfald.			
<p>1. Ta fram en regional handlingsplan för grön infrastruktur i bred förankring.</p>	Länsstyrelsen	Kommunen Skogsstyrelsen Intresseorganisatiner	Att en handlingsplan för Grön infrastruktur har tagits fram.
<p>2. Integrera grön infrastruktur vid havsplanering. Underlaget för grön infrastruktur i marin miljö pekar ut naturvärden som bör beaktas i den gemensamma kommunala havsplanen.</p>	Kustkommuner	Länsstyrelsen	Att kunskapen som kommit fram i arbetet med marin grön infrastruktur tillämpas i kommunernas havsplan.

<p>3. Integrera grön infrastruktur vid översiktsplanering. Underlag för grön infrastruktur pekar ut naturvärden och ekosystemtjänster som bör beaktas i översiktsplanen för att skapa en hållbar samhällsutveckling.</p>	Kommunen	Länsstyrelsen	Att kunskapen som kommit fram i arbetet med grön infrastruktur tillämpas i översiktsplanen.
<p>4. Genomföra insatser som stärker en grön infrastruktur. Handlingsplanen för grön infrastruktur i Blekinge beräknas bli klar 2018.</p>	Kommunen	Länsstyrelsen	Att åtgärder från den färdiga handlingsplanen för grön infrastruktur väljs ut och genomförs. Minst en åtgärd per kommun för att åtgärden ska vara genomförd.

Frisk luft

<p>1. Genomföra kontinuerliga luftmätningar eller objektiva skattningar. Luftmätningar och objektiva skattningar genomförs i samverkan mellan länets kommuner.</p>	Kommunen	Blekinge Kustvatten och Luftvårdsförbund Länsstyrelsen	Att följande är inrapporterat: <ul style="list-style-type: none"> • Metadata enligt bilaga 6 NFS • Kvalitetssäkringsprogram • Kontrollstrategi • Data till Datavärden (SMHI)
<p>2. Bilda av ett samverkansområde för kontroll av luftföroeningar.</p>	Kommunen	Blekinge Kustvatten och Luftvårdsförbund Länsstyrelsen	Att ett samverkansområde är registrerat.
<p>3. Informera om miljövänlig vedledning.</p>	Kommunen	Blekinge Kustvatten och Luftvårdsförbund Länsstyrelsen	Att kommunen har spridit information om miljövänlig eldning till de hushåll som har braskamin och/eller panna.
<p>4. Genomföra informationskampanj om förbud mot tomgångskörning i tätort.</p>	Kommunen		Att informationskampanj är genomförd i kommunen.
<p>5. Minska partikelhalterna vid gaturengöring. För att minska spridningen av partiklar i luften utförs rengöring av gator tidigt på året och upprepas vid behov. På sikt bör PM10-certifierade städmaskiner användas vid gatuhållningen i de större tätorterna.</p>	Kommunen		Att rengöring av gator utförs på ett sådant sätt att partikelspridningen minimeras.
<p>6. Minska utsläpp av lustgas. Åtgärder genomförs för att minska utsläppen av lustgas från sjukhus, vårdcentraler och tandmottagningar.</p>	Landstinget		Att åtgärder har vidtagits.

Miljöhänsyn vid byggnation

<p>1. Informera om hållbar byggnation. Ta fram rekommendationsblad om bland annat materialval och energival, riktat till exploitörer och byggherrar.</p>	Kommunen	Länsstyrelsen	Att rekommendationsblad om bl.a. materialval och energival har tagits fram.
<p>2. Använda miljöpoäng vid markanvisningar. Genom att låta miljövänliga åtaganden ge extra poäng vid markanvisningstävlingar kan kommunen styra mot miljövänliga material- och energival etc.</p>	Kommunen	Länsstyrelsen	Att kommunerna har tagit fram rutiner så att miljövänliga åtaganden ger extra poäng vid markanvisningar.
<p>3. Ställ miljökrav i avtal för att stimulera exploitörer att bygga energieffektivt. Efterfråga energi- och klimateffektiva lösningar i avtal, till exempel genom att ge möjlighet för "hemmaladdning" av elfordon i flerfamiljshus och skapa förutsättningar för bilpooler.</p>	Kommunen	Länsstyrelsen	Antal avtal där krav ställts.

Solenergi i fysisk planering

Koppling till Hållbara transporter & Smart energi, insatsområde: Utbyggnad av solceller.

<p>1. Sprida solkartan för Blekinge. Sprida solkartan för Blekinge och ge information om solenergens betydelse för en hållbar energiförsörjning.</p>	Klimatsamverkan Blekinge	Kommunen	Att informationsinsatser har genomförts.
<p>2. Genomför utbildningar med syfte att planera för solenergi. Riktat till kommunala och regionala samhällsplanerare om förutsättningar för solenergi i planeringsprocesser och hur man kan planera för mer solenergi.</p>	Klimatsamverkan Blekinge	Kommunen	Workshops/och eller utbildningar har genomförts.

Kategori		Sub-kategori		Detail	
Sub-kategori	Detail	Sub-kategori	Detail	Sub-kategori	Detail
Sub-kategori 1					
1.1	1.1.1	1.1.1.1	1.1.1.1.1	1.1.1.1.1.1	1.1.1.1.1.1.1
1.2	1.2.1	1.2.1.1	1.2.1.1.1	1.2.1.1.1.1	1.2.1.1.1.1.1
Sub-kategori 2					
2.1	2.1.1	2.1.1.1	2.1.1.1.1	2.1.1.1.1.1	2.1.1.1.1.1.1
2.2	2.2.1	2.2.1.1	2.2.1.1.1	2.2.1.1.1.1	2.2.1.1.1.1.1
Sub-kategori 3					
3.1	3.1.1	3.1.1.1	3.1.1.1.1	3.1.1.1.1.1	3.1.1.1.1.1.1
3.2	3.2.1	3.2.1.1	3.2.1.1.1	3.2.1.1.1.1	3.2.1.1.1.1.1
Sub-kategori 4					
4.1	4.1.1	4.1.1.1	4.1.1.1.1	4.1.1.1.1.1	4.1.1.1.1.1.1
4.2	4.2.1	4.2.1.1	4.2.1.1.1	4.2.1.1.1.1	4.2.1.1.1.1.1
Sub-kategori 5					
5.1	5.1.1	5.1.1.1	5.1.1.1.1	5.1.1.1.1.1	5.1.1.1.1.1.1
5.2	5.2.1	5.2.1.1	5.2.1.1.1	5.2.1.1.1.1	5.2.1.1.1.1.1
Sub-kategori 6					
6.1	6.1.1	6.1.1.1	6.1.1.1.1	6.1.1.1.1.1	6.1.1.1.1.1.1
6.2	6.2.1	6.2.1.1	6.2.1.1.1	6.2.1.1.1.1	6.2.1.1.1.1.1
Sub-kategori 7					
7.1	7.1.1	7.1.1.1	7.1.1.1.1	7.1.1.1.1.1	7.1.1.1.1.1.1
7.2	7.2.1	7.2.1.1	7.2.1.1.1	7.2.1.1.1.1	7.2.1.1.1.1.1
Sub-kategori 8					
8.1	8.1.1	8.1.1.1	8.1.1.1.1	8.1.1.1.1.1	8.1.1.1.1.1.1
8.2	8.2.1	8.2.1.1	8.2.1.1.1	8.2.1.1.1.1	8.2.1.1.1.1.1
Sub-kategori 9					
9.1	9.1.1	9.1.1.1	9.1.1.1.1	9.1.1.1.1.1	9.1.1.1.1.1.1
9.2	9.2.1	9.2.1.1	9.2.1.1.1	9.2.1.1.1.1	9.2.1.1.1.1.1
Sub-kategori 10					
10.1	10.1.1	10.1.1.1	10.1.1.1.1	10.1.1.1.1.1	10.1.1.1.1.1.1
10.2	10.2.1	10.2.1.1	10.2.1.1.1	10.2.1.1.1.1	10.2.1.1.1.1.1

=====

=====

=====

=====

=====

—

HÅLLBARA TRANSPORTER & SMART ENERGI

Insatsområde och åtgärder	Huvudaktör	Medaktör	Vad ska följas upp?	Åtagandelista					
				2017	2018	2019	2020	Löpande	Kommentar
Infrastruktur för förnybara drivmedel									
1. Ta fram en regional drivmedelstrategi. Åtgärden inkluderar en förstudie för att matcha offentliga aktörers fordonsflottor mot Blekinges produktionspotential.	Klimatsamverkan Blekinge	Energikontor Sydost Region Blekinge	En drivmedelstrategi finns framtagen.						
2. Utveckla infrastruktur för fossilfria drivmedel i Blekinge. För att utveckla länets fossilfria infrastruktur behöver ett projekt startas upp med relevanta samarbetspartners.	Klimatsamverkan Blekinge	Region Blekinge Miljöfordon Syd Kommunen	Projektet för utveckling av fossilfri infrastruktur är genomfört.						
3. Höja kunskapen om förnybara drivmedel.	Energikontor Sydost	Länsstyrelsen Kommunen Företag	Antal genomförda informationsinsatser.						
4. Öka laddmöjligheter för elbil vid bostäder. Ge information till fastighetsbolag om vikten av att skapa laddmöjlighet vid bostaden.	Klimatsamverkan Blekinge	Kommunen Fastighetsbolag Företag	Antal fastighetsbolag som har fått informationen.						
5. Införa mål om förnybart drivmedel i organisationens transporter. Genom åtgärden kan man anta Fossilfritt Sveriges transportutmaning om 100% fossilfria inrikes transporter 2030.	Kommunen Landstinget Länsstyrelsen Företag		Mål om förnybart drivmedel i de egna transportererna är framtaget.						
6. Efterfråga fossilfria drivmedel/transporter vid upphandlingar. Koppling till Hållbar konsumtion, insatsområde Fossilfri leverans av upphandlade varor.	Kommunen Landstinget	Länsstyrelsen Företag	Krav på fossilfria fordon och/eller drivmedel finns i upphandlingar.						
7. Upphandla fordon och transporter som främjar en infrastruktur för förnybara drivmedel. Utforma upphandlingar av fordon och transporter så att de bidrar till ett heltäckande nät av laddstationer och tankställen för förnybara drivmedel.	Kommunen Landstinget	Länsstyrelsen Företag	Upphandling av fordon och transporter ställer krav som främjar en klimatmässigt hållbar infrastruktur.						
Effektiva godstransporter									
1. Implementera samordnad varudistribution (KoSaVa) Koppling till Hållbar konsumtion, insatsområde Fossilfri leverans av upphandlade varor.	Olofströms, Ronneby och Karlskrona kommun.	Energikontor Sydost	Samordnad varudistribution är implementerad.						
2. Förbättra samordning av transporter inom varukedjor. Informationsinsatser om goda exempel och samordning för aktörer i hela varukedjan med privata åkerier, distributörer, detaljhandel, industri m.fl..	Kommunen	Energikontor Sydost Företag Föreningar	Genomförd informationsinsats kring varustransporter.						
Persontransporter - beteendeförändringar									
1. Genomföra resvaneundersökning. Genomför återkommande resvaneundersökningar för personalen för att identifiera åtgärder för att minska personbilsresandet.	Energikontor Sydost Kommunen Kommunala bolag Miljöförbundet Blekinge Väst Landstinget Region Blekinge Länsstyrelsen Företag		Genomförd undersökning och identifierade åtgärder.						
2. Utveckla hållbara cykel, moped och bilpooler. Tillgång till fordonspooler som drivs på förnybart drivmedel bör finnas i varje kommun och även kunna nyttjas av allmänheten.	Kommunen Kommunala bostadsbolag Landstinget	Länsstyrelsen Energikontor Sydost Region Blekinge	Antal bilpooler i varje kommun / Utnyttjandegrad						

3. Informera om samåkningsystem och tillgång till bil- och cykelpooler.	Klimatsamverkan Blekinge	Kommunen	Genomförd informationsinsats kring samåkning.
4. Ta fram mötes- och resepolicy för att öka möjligheter till distansarbete. Åtgärden syftar till att främja webbmöten, stimulera och underlätta för resor till och från jobbet samt tjänsteresor med kollektivtrafik, cykel eller gång.	Energikontor Sydost Kommunen Kommunala bolag Miljöförbundet Blekinge Väst Landstinget Region Blekinge Länsstyrelsen Företag		Framtagna mötes- och resepolities.
5. Införa mål om fossilfria tjänsteresor Inför samtidigt rutin för uppföljning.	Energikontor Sydost Kommunen Kommunala bolag Miljöförbundet Blekinge Väst Landstinget Region Blekinge Länsstyrelsen Företag		Att mål och uppföljningsrutin är införda.
6. Öka antal resfria möten. Genomföra insatser med hjälp av IT och kommunikationspersonal för att öka andelen resfria möten.	Energikontor Sydost Kommunen Kommunala bolag Miljöförbundet Blekinge Väst Landstinget Region Blekinge Länsstyrelsen		Andel webb-möten.
7. Informera privata arbetsplatser om fördelar med hållbar arbetspendling. Genomföra informationsinsatser till större privata arbetsplatser för att få fler bilresenärer att åka kollektivt/cykla/gå/samåka.	Kommunen	Klimatsamverkan Blekinge Företag	Antal genomförda informationsinsatser på privata arbetsplatser.
8. Genomföra utbildning om sparsam körning till sjöss.	Länsstyrelsen Kommunen Kommunala bolag	Energikontor Sydost Region Blekinge	Antal genomförda utbildningar om sparsam körning till sjöss.
Minskad energianvändning			
1. Öka kunskapen om energieffektiviseringsåtgärder inom miljötillsynen hos kommuner och Länsstyrelsen.	Länsstyrelsen	Kommunen	Länsstyrelsen och kommuner har deltagit på utbildningar/träffar för att öka sin kunskap kring energieffektivisering.
2. Ge rådgivning om energieffektiviseringsåtgärder till små och medelstora företag i samband med miljötillsyn.	Länsstyrelsen	Kommunen Företag	Rådgivning har getts i samband med miljötillsyn.
3. Genomföra energisparkampanjer på arbetsplatser.	Energikontor Sydost Kommunen Kommunala bolag Miljöförbundet Blekinge Väst Landstinget Region Blekinge Länsstyrelsen	Energikontor Sydost Kommunen Kommunala bolag Miljöförbundet Blekinge Väst Landstinget Region Blekinge Länsstyrelsen Företag	Energisparkampanjer har genomförts.
Totalkostnadsanalys i upphandling			
1. Öka medvetenheten om nyttan av totalkostnadsanalys (LCC) som verktyg vid upphandling. Genomförs genom att arrangera seminarier/utbildningstillfällen.	Klimatsamverkan Blekinge	Region Blekinge Energikontor Sydost Kommunen Företag	Antal genomförda seminarier eller utbildningstillfällen.

	Energikontor Sydost Kommunen Kommunala bolag	Länsstyrelsen	
2. Införa mål om att använda LCC. Mål om LCC bör införas för alla kostnader som kopplar till drifts- och investeringsbudget.	Miljöförbundet Blekinge Väst Landstinget Region Blekinge Länsstyrelsen	Länsstyrelsen	Mål om att använda LCC (totalkostnadsanalys) finns framtagna.
3. Genomföra energirevision med LCC-analys i fastigheter. Syftet är att identifiera kostnadseffektiva investeringar.	Kommunen	Länsstyrelsen Företag	Energirevision med LCC-analys har genomförts.

Utbyggnad av solceller

Koppling till God bebyggd miljö, insatsområde: Solenergi i fysisk planering.

1. Förankra Blekinges regionala solenerгимål. Kommunicera och uppmuntra offentliga och privata aktörer/organisationer att ställa sig bakom målet.	Klimatsamverkan Blekinge	Region Blekinge Energikontor Sydost Kommunen Företag	Antal aktörer och organisationer som står bakom målet.
2. Marknadsföra Blekinge som ett län där det finns goda förutsättningar för solenergi. Marknadsföringen av Blekinge genomförs i samarbete med besöksnäringsen med syftet att både öka installeringen av solceller och locka fler besökare till länet.	Klimatsamverkan Blekinge	Region Blekinge Energikontor Sydost Kommunen	Blekinge har marknadsförts som t.ex. "Solkusten Blekinge" eller motsvarande och begreppet har blivit allmänt känt i länet.
3. Anta Fosilfritt Sveriges utmaning om att senast år 2020 ha installerat solceller på minst ett av sina egna tak.	Kommunen Landstinget Länsstyrelsen Företag		Antal organisationer som antagit utmaningen.

Nyttja överskottsvärme

1. Genomföra informationskampanj för att ta tillvara överskottsvärme. Informationskampanjen genomförs i samarbete med anläggningar som kan leverera överskottsvärme.	Klimatsamverkan Blekinge	Kommunen Företag	Informationskampanj kring överskottsvärme är genomförd.
2. Nyttja överskottsvärme för att utveckla nya verksamheter. Kontakta markägare i närheten av anläggningar med överskottsvärme och informera om möjligheten att nyttja det för exempelvis växthus och fiskodling.	Klimatsamverkan Blekinge	Kommunen Företag	Markägare har informerats om potentialen för att nyttja överskottsvärme till etablering av energikrävande verksamheter.
3. Ordna möte mellan energibolag och industriföretag för att tillvarata restvärme. Genomförs för att diskutera möjligheten att ta tillvara restvärme från industrin till fjärrvärmennätet eller gemensamt fjärrvärmennät för Blekinge.	Klimatsamverkan Blekinge	Kommunen Elbolag Företag Energikontor Sydost	Att möten har genomförts.

Biogasproduktion

1. Stimulera samarbete mellan lantbrukare med fokus på biogas. Samla lantbrukare för att diskutera uppstart av biogasproduktion, utbyta erfarenheter och visa på goda exempel.	Klimatsamverkan Blekinge Kommunen Landsbygdsutvecklare	Lantbrukare LRF	Antal genomförda samverkansmöten.
--	--	--------------------	-----------------------------------

Ökad biobränsleanvändning

1. Kartlägga stora användare av fossil energi och föreslå lämpligt förnybart alternativ. I samband med kartläggningen tittar man på vilka möjligheter aktörerna har att ansöka om finansiering via Klimatklivet, ett investeringsstöd för att minska växthusgasutsläppen.	Klimatsamverkan Blekinge	Företag Kommunen	En kartläggning och förslag på alternativ finns framtaget.
2. Skapa mötesplatser för tänkbara producenter och användare av biobränslen. Workshops, konferenser, studiebesök och/eller kurser ordnas där man kan ta upp olika tänkbara marknadsmodeller och visa på goda exempel.	Klimatsamverkan Blekinge	Lantbrukare Energikontor Sydost Kommunen Miljöförbundet Blekinge Väst Landstinget Region Blekinge Länsstyrelsen	Forum finns för att optimera biobränsleanvändning.

3. Arrangera evenemang för att uppmärksamma ett fossilfritt lantbruk.

Uppmärksamma fossilfria arbetsmaskiner inom lantbruket och inspirera till användning av biodiesel i arbetsmaskiner.

Klimatsamverkan Blekinge

Lantbrukare
Energikontor Sydost
Kommunen
Miljöförbundet Blekinge Väst
Landstinget
Region Blekinge
Länsstyrelsen

Antal genomförda evenemang för ett fossilfritt lantbruk.

HÅLLBAR KONSUMTION									
Insatsområde och åtgärder	Huvudaktör	Medaktör	Vad ska följas upp?	Åtagandelista					
Hållbarhetskrav i upphandling				2017	2018	2019	2020	Löpande	Kommentar
<p>1. Ökad kompetens om miljökrav i offentlig upphandling. Kompetensen om hållbar upphandling behöver öka för att rätt avvägningar ska kunna göras och relevanta miljökrav ställas vid upphandlingar. Seminarier kan t.ex. arrangeras inom följande områden; transporter, livsmedel, entreprenader, belysning, vård och omsorg, städ.</p>	<p>Energikontor Sydost Kommunen Kommunala bolag Miljöförbundet Blekinge Väst Landstinget Region Blekinge Länsstyrelsen</p>		<p>Antal seminarium som genomförts.</p>						
<p>2. Införa mål om andel/antal upphandlingar med krav enligt spjutspetsnivå respektive avancerad nivå. Inför samtidigt uppföljningsrutin för samtliga upphandlingar, inklusive entreprenader och konsultuppdrag.</p>	<p>Energikontor Sydost Kommunen Kommunala bolag Miljöförbundet Blekinge Väst Landstinget Region Blekinge Länsstyrelsen</p>		<p>Mål och uppföljningsrutin är införd.</p>						
Fossilfri leverans av varor									
Koppling till Hållbara transporter & Smart energi, insatsområde Effektiva varutransporter.									
<p>1. Införa mål om andel fossilfria varuleveranser. Inför samtidigt rutin för uppföljning.</p>	<p>Kommunen Kommunala bolag Länsstyrelsen Region Blekinge Landstinget</p>	<p>Energikontor Sydost</p>	<p>Att mål och uppföljningsrutin är införda.</p>						
<p>2. Efterfråga och premiera ökad fossilfrihet. Genom att ställa krav på fossilfria leveranser stimuleras marknaden att erbjuda detta. För att minska risken att inte få in anbud kan kraven med fördel ställas som i första hand fossilfritt och i andra hand lägre kravnivåer. En utvärderingsmodell av anbud kan användas som ger fördel för anbudsgivare som ökar sin andel fossilfria transporter.</p>	<p>Kommunen Kommunala bolag Länsstyrelsen Region Blekinge Landstinget</p>		<p>Andel upphandlingar där fossilfri leverans efterfrågats eller fossilfrihet på annat sätt premierats.</p>						
Livsmedel									
<p>1. Ta fram en checklista med riktlinjer för hållbarhetskrav vid konferenser och möten. Checklistan ska fungera som ett stöd för att arrangemang ska vara hållbara. Krav kan ställas på hållbar mat med mindre miljöpåverkan.</p>	<p>Klimatsamverkan Blekinge</p>	<p>Landstinget Kommunen</p>	<p>Checklista är framtagen och är tillgänglig.</p>						
<p>2. Genomföra klimatberäkningar av kommunala måltider och anpassa menyerna därefter.</p>	<p>Kommunen</p>	<p>Landstinget</p>	<p>En etablerad rutin för klimatberäkningar finns.</p>						
<p>3. Arbeta för att minska matsvinnet i offentlig verksamhet. Matsvinnet kan minimeras genom t.ex. informationskampanj, skyltning och vägning av mat.</p>	<p>Kommunen Landstinget</p>		<p>Mängd livsmedel som slängs i den kommunala verksamheten.</p>						
<p>4. Öka andelen ekologiska livsmedel i offentlig verksamhet. Det nationella målet innebär att 60 procent av offentligt serverad mat ska vara ekologisk år 2030.</p>	<p>Kommunen Landstinget</p>		<p>Andel inköpt ekologisk mat ökar successivt från år 2017 för att nå 60 procent år 2030 (kostnad).</p>						
Skola och förskola									

<p>1. Ta fram en regional strategi för utbildning för hållbar utveckling. Strategin för utbildning för hållbar utveckling (UHU) ska tas fram med utgångspunkt i de svenska läroplanerna och enligt FN's globala handlingsplan GAPESD (Global Action Programme on Education for Sustainable Development).</p>	Energikontor Sydost Kommunen	Region Blekinge Länsstyrelsen Blekinge Tekniska Högskola Kreativum Science Center	Att en regional strategi för UHU tagits fram.
<p>2. Skapa en regional kunskapsnod för utbildning för hållbar utveckling. Kunskapsnoden ska fungera som stöd för regionens skolor i implementeringen av strategin för UHU (Utbildning för Hållbar Utveckling).</p>	Energikontor Sydost Kommunen	Region Blekinge Länsstyrelsen Blekinge Tekniska Högskola Kreativum Science Center	Att en regional kunskapsnod för UHU har skapats eller etablerats.
<p>3. Erbjud skolor stöd i processen att omforma den regionala strategin till lokal handlingsplan. Ett konkret stöd kan vara att inspirera skola och förskola att arbeta enligt Grön Flagg eller Skola för hållbar utveckling.</p>	Energikontor Sydost Kommunen	Region Blekinge Länsstyrelsen Blekinge Tekniska Högskola Kreativum Science Center	Antal skolor som fått stöd i processen med en lokal handlingsplan.
<p>4. Ta fram kompetensutvecklingspaket som ska erbjudas skollära och pedagoger.</p>	Energikontor Sydost Kommunen	Region Blekinge Länsstyrelsen Blekinge Tekniska Högskola Kreativum Science Center	Att behovsanpassade kompetensutvecklingspaket finns tillgängliga.
<p>5. Skapa nätverk för erfarenhetsutbyte och kompetensutveckling mellan pedagoger/skolor/kommuner.</p>	Energikontor Sydost Kommunen	Region Blekinge Länsstyrelsen Blekinge Tekniska Högskola Kreativum Science Center	Nätverk för erfarenhetsutbyte och kompetensutveckling har etablerats.
Hållbara placeringar			
<p>1. Arrangera regional inspirationsdag med fokus på policy för hållbara investeringar och placeringar.</p>	Klimatsamverkan Blekinge	Landstinget	Genomfört arrangemang om hållbara placeringar.
<p>2. Ta fram eller uppdatera organisationens placerings- och finansieringspolicy. Organisationens kapitalplaceringar ska leda i samma riktning som besluten om målen för ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet.</p>	Kommunen Kommunala bolag Länsstyrelsen Region Blekinge Landstinget	Företag	En antagen placerings- och finansieringspolicy finns.
Smart konsumtion			
<p>1. Anordna ett seminarium för att öka kunskapen om nudging och användbara verktyg.</p>	Klimatsamverkan Blekinge Länsstyrelsen Kommunen		Ett seminarium är genomfört.
<p>2. Stimulera återanvändning av möbler och utrustning genom att anordna bytestorg och bytesdagar på den egna arbetsplatsen. Hänsyn bör tas till att återanvända varor är miljömässigt och hälsomässigt lämpliga.</p>	Kommunen Kommunala bolag Miljöförbundet Blekinge Väst Länsstyrelsen Region Blekinge Landstinget	Klimatsamverkan Blekinge Ideella organisationer Företag	Antal genomförda arrangemang.
<p>3. Utveckla delningstjänster och återbruk. Förslag på delningstjänster kan vara fritids/sportbibliotek, verktygsbibliotek, leksaksbibliotek och gör-det-sjäv-verkstad för cykelreparation.</p>	Kommunen Kommunala bolag Miljöförbundet Blekinge Väst Länsstyrelsen Region Blekinge Landstinget	Klimatsamverkan Blekinge Ideella organisationer Företag	Antal etablerade delningstjänster.
Miljövänliga evenemang och besöksmål			
<p>1. Sprida information om Musik i Blekinges checklista för miljövänliga arrangemang.</p>	Region Blekinge	Kommunen Länsstyrelsen	Antal genomförda informationsinsatser.

2. Ta fram information om miljövänliga besöksmål.

Region Blekinge

Kommunen
Länsstyrelsen

Informationsmaterial är framtaget.

